

İqtisadi tərəqqiyə və hərbi qələbəyə apararıq böyük siyasət

Müasir tariximizin 50 ildən artıq bir mərhələsi, o cümlədən müstəqil Azərbaycan dövlətinin formalaşması, dinamik inkişafı və dünya inteqrasiya sistemində qovuşması ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Dünyanın ən güclü siyasi xadimləri, tələbkar ekspertləri bu qüdrətli soydaşımızı Azərbaycan tarixinin yetirdiyi ən mükəmməl şəxsiyyət, beynəlxalq miqyaslı böyük siyasət və dövlət xadimi, fenomen lider kimi qiymətləndirmişlər.

SSRİ-nin dağılması ərafında və ondan sonrakı ilk dövrdə respublikamızda mövcud siyasi, ictimai, sosial-iqtisadi vəziyyəti yadımıza salaq. Bu dövrdə ittifaq hökuməti tərəfindən qəbul edilmiş "yenidənqurma" kursu pərdəsi altında həyata keçirilən sistemli islahatlar, ölkənin idarə edilməsinin başabələ radikal islahatçılara tapşırılması dünyanın quru hissəsinin 1/6 hissəsini təşkil edən Sovet İttifaqında bir-birilə zəncirvari şəkildə bağlı olan respublikalar arasında əlaqələrin pozulmasına səbəb oldu. Nəticədə, ümumi bazar üçün xalq təsərrüfatının əsas sahələrinin fəaliyyətində əsl xaosun yaranması, ənənəvi satış bazarlarının itirilməsi keçmiş müttəfiq respublikaların iqtisadiyyatını, demək olar ki, iflic vəziyyətinə sald.

Həmin dövrdə Azərbaycan iqtisadiyyatı da çox ağırlı proseslər keçirdi. Bu, elə bir mərhələ idi ki, xalq təsərrüfatının bütün sahələrində tənəzzül davam edirdi, ölkənin maliyyə-kredit sistemi iflic vəziyyətində idi, böyük zəhmət hesabına uzun illər ərzində qazanılmış mövqelər itirilirdi. SSRİ-nin süqutundan dərhal sonra erməni işğalçıları tərəfindən ərazimizin xeyli hissəsinin zəbt edilməsi şəraitində ölkə daxilindəki qeyri-sabit ictimai-siyasi vəziyyət, hakimiyyət uğrunda çəkişmələr təsiri dağıdıcı olan bu neqativ meyilləri daha da gücləndirirdi. İlk addımlarını atan müstəqil dövlətimiz yox olmaq təhlükəsinə məruz qalmışdı.

O zaman ümummilli idar Heydər Əliyev Moskvadan Bakıya dönmüş, yerli rəhbərliyin siyasi qısqançlığı səbəbindən doğulub-böyüdüüyü torpağa üz tutmuş, blokada şəraitində yaşayan Naxçıvanı məharətlə idarə edib, muxtar respublikanı işğaldan qorumağa nail olmuşdu. Ulu öndərin belə bir böhranlı gündə xalqın təkidli tələbi ilə yenidən respublika rəhbərliyinə qayıtması ilə respublikamızda dövlətçiliyin möhkəmləndirilməsinə, ictimai-siyasi, iqtisadi vəziyyətin sabitləşməsinə, suveren gənc dövlətin iqtisadi əsaslarının yaradılmasına xidmət edən kompleks tədbirlərin həyata keçirilməsinə şərait yarandı. Bilavasitə xilaskar liderin rəhbərliyi ilə müstəqil Azərbaycan dövlət quruculuğunun əsasları ya-

radıldı, müstəqilliyimizin əbədi qorunması üçün fundamental zəmin formalaşdırıldı.

landı. Respublikaya güclü investisiya axını başlandı. Azərbaycan iqtisadiyyatı, ilk növbədə, onun neft sektoru beynəlxalq biznes həyatına qoşuldu. Neft strategiyası müstəqil respublikamızda demokratiyanın inkişafı, ictimai-siyasi sabitliyin təmin edilməsi, milli dövlət quruculuğunun möhkəmləndirilməsi, onun dünya iqtisadiyyatına qovuşması üçün möhkəm baza yaradı. Artıq 1996-cı ildə iqtisadiyyatda tənəzzül meyillərinin qarşısı alındı. Bütün bunlar yaranmış xaosa, ümitsizliyə sarsıdıcı zərbə, dinamik iqtisadi həyata, onun dirçəlməsinə apararıq qələbə idi.

O böhranlı aylarda və illərdə ulu öndər Heydər Əliyevin sayəsində Azərbaycanın parçalanmaq, müstəqilliyini yenidən itirmək təhlükəsi və qorxusu birdəfəlik aradan qaldırıldı. Ölkədə hər bir sahədə, sözün əsl mənasında, quruculuq işlərinə başlandı. İlk növbədə yeni yaranmaqda olan Azərbaycan Ordusunun da hökm sürən intizamı ilə son qoyuldu. Ayrı-ayrı silahlı dəstələr, hərbi birləşmələr, könüllülər batalyonları ləğv edildi. Orduda dəmir nizam-intizam yaradılmağa başlandı, əsl ordu quruculuğuna qədəm qoyuldu. Ordunun döyüş qabiliyyətinin, vətənpərvərliyinin artırılması, möhkəmləndirilməsi, ən müasir silah və texnikalarla təchiz edilməsi, peşəkar hərbcilərin formalaşdırılması istiqamətində genişmiqyaslı işlərə başlandı. Cəbhədə atəşkəsin əldə edilməsi ölkənin dirçəldilməsi üçün əlverişli şəraitə yol açdı.

Təcrübəli dövlət xadimi Heydər Əliyev qəti əmin oldu ki, ağır vəziyyətdə olan respublika iqtisadiyyatını dirçəltmək, ölkənin dünya inteqrasiyasında iştirakını canlandırmaq üçün ən sanballı mənbə neft amili ola bilər. 1994-cü ildə "Əsrin müqaviləsi" imza-

landı. Respublikaya güclü investisiya axını başlandı. Azərbaycan iqtisadiyyatı, ilk növbədə, onun neft sektoru beynəlxalq biznes həyatına qoşuldu. Neft strategiyası müstəqil respublikamızda demokratiyanın inkişafı, ictimai-siyasi sabitliyin təmin edilməsi, milli dövlət quruculuğunun möhkəmləndirilməsi, onun dünya iqtisadiyyatına qovuşması üçün möhkəm baza yaradı. Artıq 1996-cı ildə iqtisadiyyatda tənəzzül meyillərinin qarşısı alındı. Bütün bunlar yaranmış xaosa, ümitsizliyə sarsıdıcı zərbə, dinamik iqtisadi həyata, onun dirçəlməsinə apararıq qələbə idi.

O böhranlı aylarda və illərdə ulu öndər Heydər Əliyevin sayəsində Azərbaycanın parçalanmaq, müstəqilliyini yenidən itirmək təhlükəsi və qorxusu birdəfəlik aradan qaldırıldı. Ölkədə hər bir sahədə, sözün əsl mənasında, quruculuq işlərinə başlandı. İlk növbədə yeni yaranmaqda olan Azərbaycan Ordusunun da hökm sürən intizamı ilə son qoyuldu. Ayrı-ayrı silahlı dəstələr, hərbi birləşmələr, könüllülər batalyonları ləğv edildi. Orduda dəmir nizam-intizam yaradılmağa başlandı, əsl ordu quruculuğuna qədəm qoyuldu. Ordunun döyüş qabiliyyətinin, vətənpərvərliyinin artırılması, möhkəmləndirilməsi, ən müasir silah və texnikalarla təchiz edilməsi, peşəkar hərbcilərin formalaşdırılması istiqamətində genişmiqyaslı işlərə başlandı. Cəbhədə atəşkəsin əldə edilməsi ölkənin dirçəldilməsi üçün əlverişli şəraitə yol açdı.

qalxmışdı. Təbiidir ki, belə vəziyyətdə bir çox müəssisələrin dayanması nəticəsində insanlar işsiz qalmışdılar. Bütün bunlar və müharibə zamanı qaçqın axınının daim artması ölkəmizdə yoxsulluğun yaranmasını da əsas səbəbləri olmuşdu. Odur ki, Prezident Heydər Əliyevin tapşırığı ilə Azərbaycanda "Yoxsulluğun azaldılması üzrə Dövlət Programı" qəbul edildi və bütün bunlar öz nəticəsini verdi: görül-müş tədbirlər yoxsulluğun səviyyəsinin əhəmiyyətli dərəcədə azalmasını təmin etdi.

Müstəsna təşkilatçılıq qabiliyyətinə, zəngin idarəçilik təcrübəsinə, dərin təfəkkürə və iti analitik duyuma malik olan Heydər Əliyev həm də nüfuzlu, iradəli, cəsarətli, qətiyyətli, dünya birliyi tərəfindən sayılan, seçilən nadir şəxsiyyətlərdən biri idi. Bunun nəticəsi idi ki, onun dünyanın ən nüfuzlu təşkilatları, güclü dövlətlərin başçıları ilə Azərbaycanda yeni iqtisadi sistemin qurulması, respublikamızın dünya inteqrasiyasına qovuşması kimi global problemlərə dair apardığı danışıqlar dünya ictimaiyyəti tərəfindən bu gün də çox yüksək qiymətləndirilir. Heydər Əliyev xarici iş adamları ilə danışıqlarda həmişə tam milli mənafehlər mövqeyindən çıxış edib, xarici iş adamlarının fəallığının artmasına, onların qeyri-neft sektorlarına, regionların inkişafına daha geniş cəlb edilməsinə mane olan səbəblərin aradan qaldırılmasına böyük səy göstərirdi. Eyni zamanda, beynəlxalq maliyyə qurumları ilə əməkdaşlığın daha da təkmilləşdirilməsinə xüsusi əhəmiyyət verirdi. Ümummilli lider Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycan dövlətinin inkişaf və sabitlik yolunu müəy-

yən edib, gələcək tərəqqinin əsaslarını formalaşdırdıqdan sonra əbədiyyətə qovuşdu. Ulu öndərin ən layiqli davamçısı, müasir tipli siyasi lider İlham Əliyev 2003-cü ildə keçirilən prezident seçkilərində seçkilərin həlledici hissəsinin etimadını qazanaraq, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçildi.

Azərbaycanın yeni rəhbəri andıçmə mərasimində dedi: "Oktyabrın 15-də Azərbaycan xalqı seçki məntəqələrinə gələrkən, Heydər Əliyev siyasətini səs veribdir. Sülhə, əmin-amanlığa, tərəqqiyə, inkişafa, quruculuğa, sabitliyə səs veribdir. Bu siyasətə Azərbaycanda alternativ yoxdur. Azərbaycana hörmət edirlər. Azərbaycanda demokratiya daha da inkişaf edəcəkdir, siyasi plüralizm, söz azadlığı təmin olunacaqdır. Ölkəmiz müasir döv-

nin açılışından sonra Azərbaycan qazı Gürcüstan və Türkiyə bazarlarına ixrac olunmağa başladı və bu, eyni zamanda, "Şahdəniz" yatağının işlənilməsinin ikinci mərhələsi və "Cənub Qaz Dəhlizi" layihəsi üçün bünövrə yaratdı. 2014-cü ildə Səngəçaldə Cənub Qaz Dəhlizinin təməli qoyuldu. 2015-ci ildə Azərbaycan Cənub Qaz Dəhlizi Məşvərət Şurasının yaradılması təşəbbüsü ilə çıxış etdi. 2017-ci il sentyabrın 14-də Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda "Azəri", "Çıraq" yataqlarının və "Günəşli" yatağının dərsulu hissəsinin (AÇG) birləşməsi və hasilatın pay bölgüsü haqqında yeni saziş imzalandı.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illiyinin səhərisi günü, may ayının 29-da Səngəçal Terminalında Azərbaycan dövləti və xalqının tarixində daha bir mühüm hadisə baş verdi. Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsində əsas aktörərdən birinə çevrilən ölkəmizdə böyük önəmə malik olan Cənub Qaz Dəhlizinin rəsmi açılışı oldu. Dünyanın nüfuzlu dövlətlərinin, aparıcı beynəlxalq mərkəzlərinin, iri neft şirkətlərinin, OPEK-in rəsmi nümayəndələrinin iştirakı ilə keçirilən tədbirdə Azərbaycan prezidenti bu layihənin əhəmiyyəti və dünyaya verəcəyi töhfələri diqqətə çatdıraraq, bəyan etdi ki, "belə nəhəng layihələrin tərəfdaşlarımızla birlikdə icra edirik və Avropanın enerji xəritəsini yenidən tərtib edirik".

2018-ci il iyunun 12-də isə Türkiyənin Əskişəhər şəhərində TANAP - Trans-Anadolu qaz kəməri istifadəyə verildi. Dövlət başçısı çıxışında, "TANAP-ın istismara verilməsi Türkiyə-Azərbaycan qardaşlığının növbəti təzahürüdür. TANAP Türkiyə ilə Azərbaycanın növbəti zəfəridir. TANAP tarixi layihədir. Bu gün biz XXI əsrin enerji tarixini birlikdə yazırıq. Bu tarixi birliyi tarixidir, bu tarix sabitlik tarixidir. Enerji layihələrimiz bölgəmizə sabitlik gətirir. Bu layihələrdə iştirak edən bütün ölkələr, bütün şirkətlər fayda görür, xalqlar fayda görür. TANAP kimi nəhəng layihənin həyata keçirilməsi Türkiyə-Azərbaycan liderlərinin birgə güclü siyasi iradəsi nəticəsində mümkün olmuşdur", - deyərək bir daha dünyanın diqqətini Azərbaycanın önəminə çəkdi. Bu hadisəni Azərbaycan xalqının tarixi nailiyyətlərindən biri kimi qiymətləndirdi. Azərbaycan dövlətinin əldə etdiyi uğurlar əhəmiyyətli dərəcədə ölkənin düşünlü iqtisadi siyasəti, onun tərkib hissəsi hesab edilən investisiya siyasətidir. Son 20 ildə Azərbaycan iqtisadiyyatına 260 milyard dolların çox vəsait qoyulmuşdur. Müsbət nəticələrdən biri odur ki, ölkə iqtisadiyyatına investisiya qoyan ölkələrin coğrafiyası genişlənir, investisiyaların digər sahələrə, xüsusilə də qeyri-neft sektoruna yönəldilməsi meyl güclənir, daxili investisiyaların həcmi artır. Azərbaycanda ildən-ildə təkmilləşən və dinamik inkişafa xidmət edən sənayeləşmə siyasəti həyata keçirilir, texnoparklar, sənaye məhəllələri yaradılır. Real sektorun inkişafı, irimiqyaslı infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsi nəticəsində Azərbaycan bu gün dünyada özünün iqtisadi enerji, ərzaq, maliyyə təhlükəsizliyini təmin edən bir ölkə kimi tanınır. Qarşıdakı dövrdə qeyri-neft sektorunun inkişafı, əməli sənayesinin quruluşunun təkmilləşməsi, səmərəlilik göstəricilərinin yaxşılaşması iqtisadi inkişaf strategiyasının prioritet istiqamətləri kimi daha böyük uğurlarla müşayiət olunacaqdır. İqtisadiyyatın inkişaf strateji-